

Ese de dóue ori in septemana:

Joi-a' si Duminec'a.

Pretiuu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
 „ diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
 „ patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
 „ diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Corespondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina“ in Aradu, cancelari'a episcopésca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contieniu cam 150 de cuvintu (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvintu 4 fl. óra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiuu publicatiuniloru se se anticipe.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Din Scrierile santului Ioanu Gura de auru.

Noa omilii despre pocaintia.

Omilia IV.

Despre penitentia si rugatiune.

(Fine.)

3. Acestea le am disu eu atunci catra voi, le dicu si acum si prin voi catra ceialalti. Se imitamu pre santi, cari nici s'au sedusu de intristare, nici s'au mandritu in norocire, precum se intempla acést'a multoru din noi. Nóue ni se intempla ca unoru barce (luntri) usióre, cari se incunjura de valuri si se cufunda. Cáci adese, miseri'a carea ne apasá ne-a inundatu si ne-a adusu naufragiu; si déca dupa aceea a venitu averea ne-a inflatu éra si asia ne-a surpatu in ceamai estrema negligntia. Pentru aceea me rogu se postpunemu tóte si se ne asiediamu sufléte in cea mai acomodata armonia, ca fiacare din noi se semantúesca. Cáci pana candu acela se afla in aceea, vina reulu care va voi; fia fóme, fia morbu séu calumnia, fia perderea averei, séu alta nenorocire: va fi suportabile si usióra pentru porunc'a domnului si speranti'a in densulu. — Unde suflétulu nu se afla intru o armonia placuta lui Ddieu, acolo acurga chiar si averea de tóte partile, fia prunci, stee gustarea nenummeratorulu tesaure: totusi va incarcá pre sine mii de plage si grigi. Se nu cercamu deci averea si se nu fugimu de saracia, ci se ne interesamu barbatesce inainte de tóte pentru suflétele nóstre, ca se le putemu intogmí cum se cuvine, atátu pentru viétia presenta cátu si pentru caletori'a in eternitate. Pentru cá pucinu tempu mai este, si fiacare din noi va trebui a depune ratiuciniu, si candu vomu stá toti inaintea divanului lui Cristosu, incungiurati de faptele nóstre, atunci cu ochii proprii vom vedé aici lacrimelile orfaniloru, colo estravagantiele rusinóse, cu cari ne-am petatu suflétele; aici suspinele veduveloru, colo asuprirea celoru lipsiti si rapirea dela seraci; si nunumai aceste, si cele asemenea acestor'a, ci si ori ce eróre, carea si numai in inima o amu fi comisú; „cáci elu este cercetariu cugeteloru si judecatoriulu gandureloru“ ⁶⁾ si éراسي „elu esaminéza inimele si rarchii“ ⁷⁾ si „fiacarui respalesce dupa faptele sale“ ⁸⁾ Aceste le dicu eu nunumai catra acei'a, cari ducu o viétia in lume, plina de ocupatiuni ci si catra acei'a, cari si-au ridicatu colib'a loru pe munte ea se duca o viétia singurita, fiindcá atari nu numai au se-si pastreze trupurile curate de ori-ce necuratie maculatória, ci si suflétele loru de parte de ori-ce pofta satanica de avere. — Fiindcá apost. Pavelu nunumai pre femeii le graiesce ci si pre barbati si intréga biserice'a, candu dice: ⁹⁾ „cá unu suflétu' care are se remana in fetioria, trebuie se fia curatu atátu la trupu cátu si la suflétu.“ Si éراسي: „Aretati trupurile vóstre ca o vergura curata.“ ¹⁰⁾ Dar cum curata? „Carea nu are péta séu sbarcitura.“ ¹¹⁾ Asia a fostu si acele fetióre cu lampele stinse, viergure curate intru adeveru la trupu, daru nu la suflétu. Cáci de si nu le-au debilitatu vre-unu barbatu, le-au desonoratu amórea catra bani. Corpulu loru a fostu curatu, suflétulu loru plinu de impudicitia fiindu pline de cugete rele, de iubirea baniloru, de inindurare si mania, de pisma, trandavia, lene si mandria, cari tóte au intunecatu splendórea fetioriei loru. Si pentru aceea dise Pavelu: „ca fetiór'a se fia santa si dupa trupu si dupa suflétu“ ¹²⁾ si éراسي: „ca se ve punu inainte fetióra curata lui Cristosu.“ ¹³⁾ Cáci precum se desonoréza trupulu prin necuratia togmai asia suflétulu prin cugetari vitióse si prin invetiaturi retacite, si se maculéza prin representatiuni si intipuri profanate (nesante, necurate). „Cáci cine dice: Eu padiescu fetiór'a dupa trupu,“ in suflétu inse pismuiescu pre fratele meu, acél'a nu este vierguru, fiindcá macul'a invidiei au nimicitu virginitatea lui. Togmai asia de pucinu este acél'a care se nutresce cu poft'a de onóre, unu verguru, deórace amórea catra reulu altuia, a adusu virginitatea sa la decadintia. Pentru-cá cátu ce a

lasatu ca acésta patima se strebata in suflétulu lui, si-a ruinatu totale virginitatea. Cine uresce pre fratele seu, mai antaiu este unu uciatoriulu de cátu verguru. Pentru aceea Pavelu afurisesce tóte aceste comuniuni peccatóse, si ne provóca se fimu curati intru acelu intiepsu, ca adeca se nu primimu nici o cugetare carea este contra castitatei.

4. Ce se dicemu acum la tóte acestea? Cum vom ajunge la indurare? Cum vom fi mantuiti? Voiescu se spunu; Dati ca cu statornicia se ne rugamu intru inimele nóstre, se ne apropiemu fructele ce resaru din aceea: umilintia si blandetia, cáci se dice: Invetiati dela mine cáci sum blandu si umilitu cu inim'a si veti aflá odihna suflételoru vóstre. ¹⁴⁾ Si éراسي dice Davidu: Jertfa bine placuta lui Ddieu este Duhu umilitu; inima infranta smerita Ddieu nu va urgisi. ¹⁵⁾

Cáci nemicu primesce Ddieu si iubescé atátu de tare, ca o inima blanda umilita ci multiamitória. Inségnati-o si tu acést'a fratele meu, si candu te ataca vre-o nenorocire neasteptata si ti-urmédia vre-o intristare nu luá refugiu la ómeni, nici te uitá dupa ajutoriu pamentescu, ci inaltia-te — nebagandule tóte in seama, — in spiritulu teu pana la mediculu suflételoru. Fiindcá numai acél'a póte se vindece inimele care pre tóte le-a facutu, si pre a fia carui'a a creatu-o si care scie tóte faptele nóstre. ¹⁶⁾ Elu scia calea catra consciéti'a nóstra, elu póte misicá inim'a si inpróspeté suflétulu. Déca elu nu adása inimele nóstre, este totu ce ne vine dela ómenii zedarnicu si indesiertu, precum de alta parte candu ne adasta Ddieu si ne mangaia, nemicu, nici cátu de pucinu ne póte stricá, — *gatésca-ne ómenii mii de neplaceri; pentru-cá intarindu elu colum'n'a inimeloru nóstre, nime le va poté clatiná.*

Dupa ce scimu acum aceste, iubitoru, se ne luamu refugiu la Ddieu, care singuru póte si voiesce a pune capetu suferintieloru nóstre. Pentru-cá vóindu a ne rugá pentru ceva de ómeni, trebuie mai antaiu se ne întórcemu catra portari, se cercamu lingusitori si se facemu unele cai. La Ddieu cu totulu altminte se intempla. Elu primesce rugarea fora intermediariu si o asculta fora spese si bani. Tu trebuie numai se strigi in inim'a ta, se versi lacrimé, se mergi pre calea óbla si ai castigatu. Candu rugamu pre unu omu de ceva, ne tememu adese ori, ca óre care dintre inimici, unu pretenu a lui, séu óre care contrariu séu altulu va alarmá discursulu si va deflectá dreptulu, ci la Ddieu acésta susptiune este imposibile. Pentru-cá candu voiesci a cere dela mine vre unu daru, dice elu, vin'o singuru candu nu te intempina nime, ad. striga intru inim'a ta fora a misicá budiele; cáci elu dice: „Intra in camar'a ta, inchide usi'a si te róga tatalu teu celui ascunsu, si Tatalu teu celu ce vede in ascunsu va dá tie la aretare.“ ¹⁷⁾ Vedi ce onóre preste mesura! Candu tu te rogi catra mine, dice elu se nu védia nime; candu inse eu te onorezu, aducu tóta lumea marturia respalirei tale. Deci se stamu tare pre langa aceste: *se nu ne rugamu spre a ne lasá veduiti, nici contra inemiciloru, si nici se-i prescriemu modulu ajutoriului.* — Cáci daca spunemu aparatoriloru si plenipotentiatoriloru nostri la o judecátória lumésca chiaru numai relatiunile nóstre ér modulu aparerei lu-lasamu cu totulu la dispozetionea loru, cu atát'a mai vertosu vomu trebui se procedemu astfelu facia cu Ddieu. I-ai descoperitu dorerea ta si ti-ai spusu patim'a? Nu-i prescria cá cum se-ti ajute fiindcá elu scie togmai aceea ce este pentru tine bunu. Dara se dau multi, cari rugandu-se ceru mii de lucruri, si dicu: Dóme! da-mi sanitatea corpului, duplicarea averei mele, resbuna facia cu inemicu! Ci tóte acestea suntu fórté nebunesce. Pentru aceea aceste tóte sunt de a se lasá din rugatiune, si a dice ca si vamesiulu: „O! Ddieule fi indurariu mie peccatosului;“ si elu scia cum se-ti ajute. — „Cercati, dice elu, mai antaiu imperati'a lui Ddieu, si celelalte tóte se voru adauge voue.“ ¹⁸⁾ Se urmamu dar, iubitoru cu zelu si umilintia, invetiaturele cele intiepte, si ca si acél'a se ne batemu piep-

⁶⁾ Ebr. 4. 12; ⁷⁾ Ps. 7. 10; ⁸⁾ Math. 16. 27; ⁹⁾ I. Corint. 7. 34; ¹⁰⁾ II. Cor. 11. 2. ¹¹⁾ Efes. 5. 27; ¹²⁾ I. Cor. 7. 34; ¹³⁾ II. Cor. 11. 2;

¹⁴⁾ Math. 11. 29; ¹⁵⁾ Ps. 50. 19. ¹⁶⁾ Ps. 32. 15; ¹⁷⁾ Math. 6. 6.

¹⁸⁾ Math. 6. 33.

tulu si vomu dobandi aceea de ce ne rugamu. Daca inse ne rugamu plini de mania si ura, ne vomu afla la Ddieu ca unu obiectu alu dispretiului si urei. Se ne infrangemu simtirile, se ne umilimu inimel si se rugamu pentru noi insine si acei'a cari ne-au vatematu: Pentru-ca daca voiesci a castigá pre judecatoriu, ca elu se ajute sufletului teu, tóte sta de latorea ta, nu lu-chiamá nici candu contr'a adversariului teu, fiindcá acestu judecatoriu, are datina ca acelui'a este mai aplicatu si asculta rugatiunea, care se róga pentru inimici si cari nu-si aduce aminte de vatamari, si care nu este inversiunatu asupra adversariului seu. Si cu cátu mai vértosu facu acést'a, cu atát'a si Ddieu se ridica asupra loru, daca nu se intorc spre pocaintia. —

5. Cautati deci, fratiloru, ca se nu ne maniemu indata candu ne vatama cineva, si se cademu in intristare, ci se ne purtamú cu intieptiune si se asceptamu asistinti'a Domnului. Séu nu ne-ar poté Ddieu prestá cele bune inainte de ce ne rugamu noi? Nu ni-ar putea dá o viétia fora de tóta dorerea si necesulu? Ci amendóue le face din dragoste cátra noi, cáci pentru ce lasa ca se vina asupra nóstra amaritiune si nu indata ajutoriu? Pentru-ce? Pentru-ca cu diligintia se meditamu in cugetulu nostru, se ne ceremu ajutoriulu lui, se ne luamu refugiu la elu si cu statornicia se ne rugamu de asistinti'a lui. Pentru aceea vinu dorerile corpului, pentru aceea lipsele (uscatiunea ital. scarezad ela ricolta) recólte rele, de acea fometi, ca in aceste amaritiuni se ne alipimu de densulu si asia prin suferintiele temporali se ajungemu viétia eterna. — Asia dara se multiamimu lui Ddieu si pentru calamitati, lui, care in diferite moduri promovéza mantuirea si fericirea sufleteloru nóstre. Daca din intemplantare, ómenii au aretatu catra noi vre-o binefacere, si daca mai tardiu chiaru contra vointiei nóstre i am vatamatu — ne imprósca (cu cuvinte), urgisescu si ne arunca indata binefacerea astfelu cátu multi ar dóri acum se nu fi primitu acea binefacere. Ddieu inse nu face asia. Din contra; daca si dupa binefaceri este desonoratu si vetamatu elu inca se justifica si si-dá socoteala inaintea acelor'a, cari l'a vetamatu, candu dice: „Poporulu meu, ce-tiam facutu tie.“¹⁹⁾ Ei nu voiéu a-lu numi Ddieu, dara elu nu incetá a-ii numi poporulu seu. Ei au fostu abdisu dela domni'a lui, elu inse nu se lapedá ci-ii tractá ca pre ai sei, si i trasa la sine cu cuvintele: Poporulu meu, ce am facutu voue? Ti-am fostu dóra spre greutate, dice, molestu, si apasatoriu? Acést'a nu o poti tu dice nici decátu si daca, ar fi si fostu acést'a totusi nu ar fi trebuitu se te opui asia de tare inversiunandu-te cáci „unde este fiulu pre care tatalu seu nu lu-cérta?“²⁰⁾ Ci nici acést'a o putemu dice. Si érase la altu locu:²¹⁾ Ce gresiele au aflatu parintii vostri intru mine? Acést'a intrebare este mare si dédna de admiratu cáci prin aceea voiesce a dice: Ce am pecatuitu eu? Astfélu vorbesce Ddieu catra ómeni: ce am pecatuitu? Asia ceva nici servii nu suferu dela stapanii loru. Si elu nu dice: „ce am pecatuitu eu contra vostra,“ ci in „contra parintiloru vostri?“ Ci nici acést'a veti póte dice, cá dora aveti inaintea ochiloru inimiciti'a venita dela parintii vostri, cáci nu am datu protoparintiloru vostri ansa, a se plange preste provedinti'a mea; nu i am lasatu nici in lucrari mari, nici in mici. Si elu nu dice: Ce nedreptate au avutu parintii vostri intru mine, ci, ce au aflatu? Au cercatu in delungu si multi ani si-au datu mare ostenéla, in tempulu domniei mele ca se afle si nu au aflatu eróre. Din tóte acéste, ne vomu luá refugiu la elu, si in tóta intristarea vomu cercá mangaierea lui, in ori-ce pusetiune nefavoritória, salvarea si charulu lui, si in ori-ce ispita, vomu implorá ajutoriulu lui. Cáci ori cátu de mare se fia nenorocirea, elu tóte le póte ridica si schimbá. Dara nu numai acéste, ci indurarea lui ne va dá tóta sigurantia si poterea, onórea adeverata, sanetatea corpului si intieptiunea sufletului, speranti'a fieru si grati'a de a nu pecafú asia iute. Se nu cartimu ca servii cei nemultiamitori, si se nu ne jalumu asupra Domnului, ci se i multiamimu pentru tóte lucrurile, ér peccatu contra lui, se-lu tienemu de uniculu reu. Si daca vomu nutri facia de Ddieu atari sentiminte, nu ne va ajunge nici bóla, nici miseria, nici intristare, nici lipsa nici altu ceva ce se numera intre calamitati ci cu statornicia vomu gustá o desfatere adeverata si curata, si vomu fi partasi bunuriloru venitórie prin grati'a si iubirea Dlui nostru I. Cristosu caru impreuna cu Tatalu si Spiritulu santu se cuvine onóre, acum totudeuna si din eternu in eternu. Amin.

Cum trebuie a invetiá pe copii carte.

Un'a din cestiunile ce m'a preocupatu necontenitu de vr'o siese ani este acea d'a aflá *midloculu celu mai nimeritu, celu mai bunu spre a invetiá pe copii a cugetá, a vorbi bine, a scrie si a citi*. Preoccupatu de acést'a nu m'am multiamitu numai cu lectur'a diferitiloru pedagogi asupra acestei importante cestiuni; ci am cautatu se experimentediu insu-mi asupra fia-carui modu séu pro-

cedura d'a invetiá, pe copii carte pentru ca se me incredintiediu prin mine insu-mi despre modulu celu mai bunu. Calea percursa pentru atingerea acestui scopu a fostu lunga si plina de dificultati! De cáte ori, in cursulu acestei cai n'am strigatu: am gasitu dar amagire, cáci pe data probam ca'i lipsese inca multu spre a fi numai *bunu, necum celu mai bunu*. In urm'a acestoru peripetii am ajunsu acolo, de unde plecasem mai nainte d'a incapa pe manele dascaliloru am ajunsu a con statá cá modulu celu mai bunu d'a invetiá pe copii carte este celu intrebuintiatu de mama spre a-mi deslegá limb'a spre a me face se vorbescu si se cunoscú lucrurile de prin prejuru-mi.

Si in adeveru nimicu mai naturalu, nimicu mai usioru ca modulu, ca manier'a cu care mam'a buna invetiá pe copilu a pronunúciá primele vorbe si a cunósce lucrurile ce-lu imprejura. Socotescu cu totul de prisosu a reproduce aci convorbirea mamei cu fiinti'a ce alaptédia; cáci, toti amu vedutu o mama, o socia séu o sora in asemenea positia. — Voiu dice inse aci cáte-va vorbe asupra manierei ce se intrebuintéda de mama si de ceialalti ómeni ai casei asupra unui copilu care deja a inceputu se vorbesca. Pre unu copilu de es. de doi, trei ani cu ce-lu intretienemu noi tóta diu'a?

Éca cu ce. Fia-care din familia i damu lucrurile cele mai curióse, etc., si-lu lasamu se le *intórca*, se le *sucésca*, se le *pipae*, se le *essamedie*, cu unu cuventu se le *simtia*. Dupa acést'a spunemu si numele lucrului dicendu-i: vedi, Mitica, ast'a este *clopotu*, asta-laltu este *cutitu*, *palaria*, etc. etc. Apoi lu-intrebamu si pe densulu se ne repete numele lucrului ce i l'am spusu si asia urmamu pana ajungemu acolo cá, la etatea de 5, 6 ani copii sciu vorbi mai despre tóte lucrurile ce le au isbitu simtirile, adeca pe care le au pipaitu, le-a auditu. La antea vedem acést'a instructiune materna *se pare* fora nici o ordine, dar totmai aci este ordinea, cáci ea, instructiunea materna, urmédia natur'a si natur'a insasi este ordinea incarnata. Afara de acést'a la inceputu instructiunea materna *pare* restrinsa intr'unu cercu prea micu. Dar déca n'ar fi ast-felu s'ar contradice, n'ar fi conforma naturei, cáci copilulu dintru'nteiu neavendu judecata matura nu póte intielege totu felulu de cunoscintie, d'aceá, numai dupa ce elu cresce, se mai largesce si cerculu instructiunei materne, si déca mam'a n'ar avé alte griji, alti copii mai mici si déca ar avea o instructiune mai distinsa, atunci inca unu anu-doi ar trebui si copilulu ar scí totu ce-se invetiá in clasele primare. Nenorocire inse cá mamele de ordinariu nu sciu carte, dar si acele cari sciu sunt ocupate cu ingrijirea d'ale casei si cu crescerea altoru copii mai mici; d'aceá, pe copilulu ajunsu la etatea de 5, 6 ani ilu dá pe man'a dascaliloru.

Mergendu copilulu la scóla, in loculu surisului si blandetii mamei sale, in loculu amabilitatii si buneii vointie din partea celoralati ómeni ai familiei, in scóla, gasesce mai adese ori unu tigrú séu celu pucinu unu judecatoru pretentiosu care punendu o cartein mana ilu dá inséma unui monitoru. Monitorulu spune mecanicu numirile semne — loru adica dice: a, be, ce, de, e, fe séu ef, gbe, he seu has, je, ka, le seu el, me seu em, etc. etc. obligandu si pe noulu venitu a repetá papagalicesce dupa densulu pana candu acést'a ajunge cu multa munca a invetiá *numirile* literiloru (semneloru) ér nu *sunetele* loru. Totu ast-fel se urmédia dup'aceá si cu silabismulu si asia mai departe. Cáte framantaturi de minte pe bietulu copilu ca se póta ghici acele numiri straini urechei si inimei lui! D'aceá, urasce pre invetiatoru, urasce cartea si pe cri-cine i vorbesce de carte, si se deprinde a audi si a vedea fora luá aminte, invetiá a repetá vorbe góle fore-a se le intieléga; din acést'a cauza copii devinu nebagatori de séma, neascultatori, turburatori, lenesi, etc. Pentru ca se scapamu pe copii de acést'a nenorocire trebuie se parasimu calea cea ratecitóre si se ne intórcemu la calea naturala, pe care cale urmandu famili'a, am vedutu cá ajunge se deslege limb'a copilului si-lu invetiá o suma de cunoscintie intr'unu intervalu scurtu, pecandu la scóla intr'unu intervalu multu mai mare si intr'o etate mai inaintata, copilulu invetiá mult. mai pucinu. Acést'a cale buna s'a numitu de renumitulu Pestalozzi *metodu intuitivu*, adeca calea care duce la dobandirea cunoscintieloru prin simtiuri (prin audu, vedere, pipaitu, mirosu, gustu). Spre a ne convinge, déca acestu modulu se póte aplicá séu nu in scól'a primara, este destulu se scimu cá *scopulu principálu alu scól'e primare trebuie se fia dezvoltarea cugétarii copiiloru*; va se dica: continuarea, p'o scara mai mare, a lucrarii incepute de mame. Si acestu scopu scól'a si-lu atinge *incependu* prin a introduce mai multa lumina, mai multa ordine in idoile capetate de copii d'a casa si invetiandu-i a si le exprimá bine; apoi su vundu intuitiunii (simtiuriloru) loru si alte obiecte, cari studiate din tóte punctele de vedere desvólta continuu cugetarea si o inavutiesce cu nóue cunoscintie. Dar cari sunt *midlólcele* prin cari scól'a introduce mai multa lumina si ordine in ide-

²¹⁾ Erem 7; . 2. 5.

ile capetate de copii d'acasa, i invétia a si le exprimá bine prin vorbire ii face se castige alte nóue cunoscintie? Aceste midilóce sunt totu acelea prin cari copii au capetatu aceste cunoscintie in cas'a parintésca; adeca dupa cum am mai vediutu fia-care din familia aréta; copiiloru lucrurile cele mai curioase, i lasa se le *privésca* se le *pipae* se le *mirósa* se le *sune*, in scurtu se le *simtia*; apoi, le spunu si numele acestor lucruri si prin repetite intrebari: ce este acésta, ce este cealalta, le desléga limb'a si i face se fixedie prin vorbe cunoscintiele ce si-au castigatu despre lucruri prin *simtiuri* adeca prin *modulu intuitivu*. De óre-ce aceste dise se invederédia cá singuru metodulu intuitivu se póte aplicá cu succesu in scólele primare, mai remane a spune câte-va vorbe si asupra procedurii scólei. — Am disu cá scól'a, spre a conduce pe copilu mai departe, trebuie sè se serve de aceleasi intrebari de cari s'a servitu si famili'a pana in momentul candu a tramisu pe copilu la scóla; de acea, lectiuni orale facute chiar asupra lucrurilor despre cari copii mai au cunoscintia, inse aceste lectiuni se fia facute in modu intuitivu si intrebatoru éca cu ce se cuvine se intempine scól'a pe copilu la intrarea lui in trena, si numai mai tardiu trebuie a-i presintá lucruri noue. — Acestu modu de prpunere are si beneficiulu a nu mari temerea si sféla cu care copii vinu mai adesea la scóla. — Acést'a este tóta art'a invetiatorului: a sci cum se intimpine pe copilu la intrarea in scóla si cum se-lu faca a prinde placere de scóla, apoi se i spuie diferite lucruri simtiuriloru si prin acést'a a-i pune in jocu cugetarea, care cugetare pusa in miscare si dirigiata bine de invetiatoru se desvólta de sine, inbracisédia ceriulu si pamentulu, faurédia ideile, juditiile si *sciinti'a* prin care omulu se radica la domni'a pamentului! — Fiindu-cá cugetarea copilului pusa in miscare si dirigiata bine de invetiatoru se desvólta de sine; d'acea e bine sè se scie de toti cá cunoscintiele nu se comunica, nu se desvólta de sine; dacea e bine sè se scie de toti cá cunoscintiele nu se comunica nu se tórna in capulu copiiloru, dupa cum se silescu adi multi invetiatori, ci din contra, *cunoscintiele se dobandescu numai prin lucrarea mintii*, adeca prin *cugetare* (gandire) dupa cum si omulu nu-si póte procurá hran'a vietii decátu prin sudórea fruntii sale. Se deprindemu dar pe scolari a cugetá a se gandí singuri, ca asia ei însesi se-si dobandésca cunoscintiele necesarii despre tóte lucrurile, ér noi, invetiatorii numai se le dirigemu atentiunea si se le indreptamu iteliginti'a; cáci áltfelu scolarii de voru stá decimi de ani pe bancile scólei, totu nu voru esi perfecti, totu nu voru sci tóte: tota vietí'a este datoriu omulu se invetie si sè se perfectionedie, ér scól'a este datóre numai se-lu pregatésca, pentru acésta invetiatura de tóta vietí'a, si acésta pregatire o póte face scól'a mai inalta, adeca desteptandu in copii cugetarea (gandirea) si aducend'o in stare d'a lucrá prin sine-si si fara imboldire straina.

Déca am disu cá scopulu principalu alu scólei primare trebuie se fia desvóltarea cugetarii in sine, prin acést'a n'am voitu se dicu cá cunoscintiele n'au pretiulu loru, din contra, in scól'a primara trebuie sè se predea elemente din tóte cunoscintiele necesarii vietii omului; d'acea in program'a classelor primare ar trebui sè intre câtu mai multe sciintie reale si sociale, etc; cáci mintea umana fora radimulu cunoscintieloru nu póte cugetá. Repetu in sa meritulu invetiaturii nu consta in cantitate ci in calitate: mai bine pucinu si bunu de câtu multu si reu. Se ne silimu dar, nu a gramadí multa materia in capulu copiiloru, ci a-ii face se pricépa bine acea ce le damu.

E. D. Balteann,

VARIETATI.

— *Preasanti'a Sa Dlu Episcopu diocesanu Mironu Romanulu vineri in 16/28 a l. c. a plecatu la Sibiu.*

× Consistoriulu metropolitanu pentru a face dispusetiunile necesarie la deplinirea scaunului metropolitanu vacantu se va intruni pe diu'a de 19/31 Augustu a. c. la Sibiu.

□ (*Bibliografia.*) A aparutu de sub tipariu „*A dóu'a carte de lectura si invetiatura pentru scólele poporali de I. Popescu.*” Acésta carte scrisa cu multa precautiune si intr'unu limbagiu fluidu si usioru de priceputu este impartita in unuspriedece sectiuni, si stá in legatura strinsa cu „*Antai'a carte de lectura.*” In cartea antaia, dice autorulu — „*datu scheletulu*”; si in a dóu'a se infacisiadia corpulu. Afora de acést'a cartea mai are si acelu avantaju mare cá invetiachelulu pre langa o lectura placuta póte prin ea trage cunoscintie folositorie din istori'a nationalaistori'a naturala, fisica etc. preste totu partea etica, si poesiile frumoase de poetii nostri mai eminenti dau opului amintitu o indovita valóre. Pretiulu unui esemplariu legatu e 80 cr. ne legatu 70 cr. v. a. Atragemu atentiunea conferintieloru invetiatoresci asupra acestei carti pretioase.

* *Unu progresu scientificu.* D. Elisha Gray din Chicago (Statele Unite) facú decurendu o descoperire din cele mai importante; pana acumu sonorilu se puteau transmite prin telegrafu la o distanta relativu considerabila; astu-felu cineva facendu se vibreze córdele unei vióre pusa in comunicatiune cu unu firu electricu face se vibreze in acelasi momentu si acelea a unui instrumentu de aceasi natura, asiediatu la o distanta de 500 mile si totu in comunicatiune cu firulu; la o distanta mai lunga, fenomenulu nu mai are locu si trebuie a se renoi descarcarea electrica. D. Gray a gasitu midiloculu de a face se ajunga sonorile pana la o distanta de 2,400 mile. Mai multi fisici afirma cá acésta e unu mare progresu pentru sciintia, si cá se póte prevedé momentulu candu se voru lasá la o parte tóte aparatele conduse cu mana spre a nu se mai intrebuintá decátu vocea, prin midiloculu careia numai se va putea comunicá la distantie mari.

* *Unu succesu chirurgicalu.* Profesorulu Bilbroth, dela Universitatea din Viena, a reusitu de curendu in totulu intr'o operatiune ce se credea pana aci aprópe imposibila. Elu a scosu unu bolnavu merulu lui Adamu si l'a inlocuitu imediatu printr'unu aparatu dupa aretarile sale. Succesulu acestei operatiuni produce o mare sensatiune in lumea invetiata.

[S] Diarulu englesu *Academy* dá nisce detaiuri fórté interesante asupra desváltarei ce au luat midilócele de comunicatiune in diverse parti ale lumii in acesti siese ani din urma. Intinderea linieloru telegrafice a augmentatu dela 57,166 la cifr'a de 77,000 mile geografice, si o linie telegrafica complecta merge acumu de la San Francisco, traversandu continentulu americanu, Atlantic'a, Europ'a si Siberi'a pana la gurile fluviului Amu la confinele Asiei orientale si in acelasi timp ramificatiuni diverse se indrépta catra Indi'a, Japonu si Australi'a. Afara de acést'a, dupa calcule positive, 4 milióne de ómeni sunt transportati pe fiecare dí pe caile ferate si numai pucinu de 300 milióne de scriitori sunt puse in circulatiune anualu, cea ce face 9,400,000 pe di, adeca 100 de scriitori pe secunda.

* * A esitu de sub tipariu partea I-a din *Triumfulu crestianismului si dictionarulu salvatoriloru crestinatatii*, (martirii crucii séu martirologiu,) alu carui prospectu s'a vediutu anul trecutu publicatu in tóte diarele romane d'aici si din Transilvania. Acésta carte contine cunoscintie intinse despre fie-care martiru, precum si evenimentele din seclulu alu III, pana alu XVII-lea, cu 21 gravure. Acésta lucrare, unic'a in limb'a romana, contine 16 cóle in 8°. De vendiare in Bucuresci la librariile Danielopolu, G. Iónide & Comp. (strada Lipscani si calea Mogosóiei) si la proprietaru, strad'a Cuza-Voda, Nr. 62. Pretiulu 3 lei.

CONCURSU.

1

Pentru primirea eleviloru in fundatiunea Zsiga-iana din Oradea-mare se deschide concursu pe di'a de 8 Septmbre a. c. calend. nou.

Cei ce voescu a fi primiti se-si dee recoursele sale bine instruate la presedintele senatulu fundationalu Rd. Simeonu Bica protop. Oradii-mari din care recourse sè se póta vede: 1. cá e de relegea gr. or. 2. cá a studiatu in cutare gimnasiu cu calculi eminenti. 3. cá este de parinti seraci, séu póte si orfanu. 4. cá este sanatosu, si oluitu cu versatu. Apoi in di'a de primire sè se prezenteze in persona naintea senatulu fundationalu.

Oradea-mare 24. Aug. 1874

Senatulu fundationalu.

Concursu.

2

Ne presentandu-se recurinti, pentru indeplinirea postulu invetiatorescu in comun'a Chelmacu, inspectoratulu Lipovei, se deschide nou concursu, pana la 29. Augustu a. c. candu va fi si alegerea.

Emolumintele sunt: 1.) in bani 105 fl. 2.) pentru clisa, sare si lumini 42 fl. 3.) 24 meti gráu 24 meti cucurudiu. 4.) 4 jugere de pamentu aratoriu de I-ma clasa 5.) 12 orgii de lemne din care se incaldiesce si scól'a. 6.) cortelulu liberu cu 1/2 jugeru gradina cu pomi si de legumi. 7.) 1/4 jugeru gradina estravilanti si dela inmomentari unde va fi pofitu 40. cruceri.

Doritorii de a ocupá acestu postu, au a-si trimitte recoursele instruite, cu testimoniulu despre absolvirea cursulu pedagogicu, despre essamenulu de calificatiune, despre studiile pregatitorie, si atestatu despre portarea morala, adresate comitetulu parochialu, la subsemnatulu in Lipov'a. Se cere ca recurintii sè se presinte in un'a din dumineci séu serbatori in faci'a locului se-si arate desteritatea in tipicu si cantare.

Chelmacu in 28 Iuliu 1874.

Comitetulu parochialu,

in contielege cu *Christoforu Giuchiciu*, inspectoru cercualu de scóle.

CONCURSU.

1

Pentru parochi'a vacanta din *Dobresci* protop. Lipovii unde e beneficiulu preotiescu imbinatu cu celu invetiatorescu se deschide concursu pana in 15. septembrie st. v. a. c. in carea di va fi si alegerea. Emolumintele sunt: unasesiune de pamentu birulu dela 29 numere, stola indatinata.

Ca invetiatoriu 2 jugere pamentu aratoriu, cortelu cu gradina $\frac{1}{2}$ jugeru si dela totu numerulu câte 1 fl. v. a. Parochia de clasa III. Doritorii de a ocupá aceste posturi se indruma recursurile loru adredate comitetului parochialu a le tramite oficiului protopresviteralu la Lipov'a.

Dobresci 14. Augustu 1874.

Comitetulu parochialu,

Cu scirea mea Ioanu Tieranu, Protop. tractualu.

Concursu.

1

Pentru deplinirea definitiva a postului invetiatorescu dela scol'a gr. or. romana din Oradea-mare se escrie concursu pre langa urmatóriele emoluminte:

a.) cortelu liberu. b.) 400 fl. v. a. salariu anuale, solvitu in rate trilarie. c.) 4 orgii de lemne, din cari se incaldiesce si scol'a. d.) venituri cantoralu. —

Doritorii de a castigá acestu postu, suntu avisati a produce testimoniu preparandialu testimoniu de cualificatiune pentru posturile invetiatorescu de prim'a clasa si documentu despre conduita si portarea morala. — Recursurile astfeliu instruite si adredate Comitetului parochialu, suntu a se tramite inspectorului cercualu P. D. Simeonu Bic'a protopresbiterulu Oradii-mari, pana la $\frac{9}{20}$. Septemvre a. c. candu se va tiené si alegerea. Este de insemnatu cumca: intre individii de aceasi cualificatiune teologii absoluti, precum si cei carii afara de limb'a romana voru posiede, intre alte limbi, si limb'a serbésca, — voru avé preferintia. — In fine competintii suntu pofiti ca pana la alegere, in o dumineca séu serbatóre, sè se presinte in biseric'a gr. or. din locu ca se-si arate deprinderea in canturile bisericesci si in tipicu. — Oradea-mare 30 Iuliu 1874.

Comitetulu parochialu,

In contielegere cu mine Simeonu Bica, Protopopulu Oradii-mari ca Inspectoru de scóle.

CONCURSU

1

Pentru parochi'a din Grosiu protopopiatulu Lipovii se escrie concursu pana in 8. Septembrie a. c.

Emolumintele sunt: Un'a sesiune pamentu, sub nume de biru dela 114. case câte un'a mesura de cucurudiu, si stólele indatinate.

Doritorii de a cuprinde parochi'a acést'a au a-si tramite recursurile sale, instruate in intiesulu statutului organicu, Protopresviterulu tractualu D. Ioanu Tieranu, si a se presentá nainte de alegere la biseric'a, si a cantá. Diu'a alegerii va fi in 8. Septembrie a. c. s. v.

Grosiu, 3 Augustu 1874.

Comitetulu parochialu

Cu scirea mea, Ioanu Tieranu, protop., Lipovii.

CONCURSU.

1

Pentru parochi'a vacanta din *Chisdi'a*, ca preotulu se fie dedata si invetiatoriu se deschide concursu pana in 14. Septembrie a. c. candu va fi si alegerea. Emolumintele sunt: un'a sesiune de pamentu, biru nu este, stol'a indatinata si intravilanu.

Ca invetiatoriu $1\frac{1}{3}$ jugeru livada, $\frac{1}{2}$ gradina, cortelu liberu, Parochi'a se tiene de III. clasa.

Doritorii de a fi alesi la acést'a parochia au a-si tramite recursurile sale pana in 8 Septembrie st. v. intitulate comitetului parochialu — oficiului protopresviteralu la Lipova.

Chisdi'a 13. Augustu. 1874.

Comitetulu parochialu,

Cu scirea mea Ioanu Tieranu, Protop. tractualu.

Cu tipariulu lui Stefanu Gyulai. — Proprietatea si editura dieci aradane. — Redactoru interim. **Vincentiu Mangra.**

Concursu.

2

Pentru postulu invetiatorescu in S. Miaiu-Romanu scol'a noua, se deschide concursu pana in 15 Septembrie 1874. Emolumintele sunt 1.) in bani 150 fl. 2.) meti de grâu 40; 3.) lemne pentru scóla si invetiatoriu 8 stangeni. 4.) pamentu aratoriu jugere 2; 5.) via jugeru $\frac{1}{4}$. 6) cuartiru cu gradina. Doritorii de a ocupá acestu postu sunt pofiti a-si asterne recoursele instruite conformu statutului organicu pana in diu'a mai susu numita stilisate catra comitetulu parochialu la D. Inspectoru de scóle Dr. Vasiciu in Timisióra. Pe langa acést'a recurrentii se voru presentá in vreun'a de dumineci séu serbatori in biseric'a si voru cantá.

Din siedinti'a comitetului parochialu tienuta in 15 Iuliu 1874.

Comitetulu parochialu.

Cu scirea si invoirea mea Dr. Vasiciu. Insp. de scóle cerc.

Concursu

3

pentru parochi'a vacanta din Caraseu protopresbiteratul Oradii-mari; emolumintele sunt: pamentu parochialu de 6 cubule — dela 180. de numere câte un'a mesura de bucate in grauntiu, stoalele indatinate si gradina de unu cubulu.

Doritorii de a fi alesi la acést'a parochia, au a trimite recursurile sale bine instruate, la Protopresbiterulu Oradii-mari — la Oradea mare intitulate comitetului parochialu din Caraseu: pana in 18 Augustu candu va fi si alegerea. Datu in Caraseu in 14. Iuliu 1874.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine Simeonu Bica Protopres: Oradii-mari.

Concursu.

1

Prin decisiunea Venerabilului Senatu scolaru gr. or. din Aradu dto. 25. Iului a. c. Nro. $\frac{1365}{274}$ scol. dechiarandu-se de vacanta statiune invetiatoresca din comun'a Paniov'a, inspectoratul Chiseteu, tractulu protteralu alu Hasiasilui, — pentru deplinirea acestui postu invetiatorescu se deschide concursu pana in 15. Septemvre a. c. v. in care di se va tiené si alegerea.

Emolumintele pentru acestu postu suntu: a.) in bani ga'ta 100 fl. v. a. b.) In naturalie: 15 meti de grâu, 15 meti de cucurudiu. c.) 9 orgii de lemne. d.) 2 jugere de livada. e.) cuartiru liberu si gradina de legumi.

Cei ce dorescu a ocupá acestu postu suntu avisati a-si tramite recoursele loru instruate cu testimoniu despre studiile pregatitórie; despre absolvirea cursului pedagogicu, despre depunerea esaminului de cualificatiune cu succesu bunu si despre purtarea sa morala si politica adredate comitetului parochialu, la subsemnatulu inspectoru scolaru in Budintiu, pana la defiptulu terminu; dar pana atunci au a se presentá in un'a din Dumineci séu serbatori la s. biseric'a pentru de a-si aretá desteritatea in tipicu si cantare.

Paniov'a, 10 Augustu 1874 v.

Comitetulu parochialu,

In contielegere cu mine Georgiu Petrovicfu, inspectoru scolaru.

CONCURSU

1

Se deschide pentru staciunile. invetiatorescu Grosiu si Slatina din protopresviteratul Tot-varadiei, pana la 15 Septem. a. c. Salariile anuali, in bani câte 100 fl.; lemne 12 stangeni pentru scolari si invetiatoriu; fenu 12 centenari, mazere câte 2-mesuri; cortelu liberu cu gradina de legumi. In bucate la Grosiu 12. la Slatina 10 sinice. In jumetate grâu-cucuruзу.

Aspirantii la aceste statiuni recoursele sale dupa prescisele ordinatiuni provideute si adredate catra respectivulu comitetu le voru tramite subscrisului per Berzova.

Caprutia in 16 Augustu 1874.

pentru comitetele parochiali,
Vasilu Zorlentanu. Inspectoru cercualu de scóle.